

## Nr 112.

*Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar; given Stockholms slott den 3 mars 1950.*

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

**GUSTAF ADOLF.**

/ *Sven Andersson.*

---

### **Propositionens huvudsakliga innehåll.**

I propositionen föreslås sådan utvidgning av lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, att såsom yrkessjukdom omfattad av försäkringen skall anses jämväl *dels* kronisk manganförgiftning, *dels* dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne, *dels* ock hudsjukdom, framkallad genom inverkan av tropiskt träslag eller ock av formalin vid arbete med konsthartslim.

---

**Förslag**

till

**Lag**

**angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131)  
om försäkring för vissa yrkessjukdomar.**

Härigenom förordnas, att 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar<sup>1</sup> skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

## 1 §.

Den, som — — — fosfor eller förening därav,  
*stendamm*,  
bensol eller — — — radioaktivt ämne.

Såsom yrkessjukdom — — — hudkräfta (kancer).

Den, som — — — fosfor eller förening därav,  
bensol eller — — — radioaktivt ämne.

Såsom yrkessjukdom — — — hudkräfta (kancer);

10) *kronisk manganförgiftning*;  
11) *dammlunga, framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne*;  
12) *hudsjukdom, framkallad genom inverkan av tropiskt träslag eller ock av formalin vid arbete med konsthartslim.*

Beträffande försäkringen — — — — — nedan stadgas.

Arbete i — — — — — farligt arbete.

## 3 §.

Ersättning i anledning av yrkessjukdom skall icke utgå, med mindre arbetaren inom ett år eller vad angår yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av *stendamm*, röntgenstrålar eller radioaktivt ämne, inom tio år före dagen för sjuk-

Ersättning i anledning av yrkessjukdom skall icke utgå, med mindre arbetaren inom ett år eller, vad angår yrkessjukdom, som framkallats genom inverkan av röntgenstrålar eller radioaktivt ämne, *kronisk manganförgiftning eller dammlunga*,

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 1 § se 1949:187 och av 3 § se 1936:384.

(Gällande lydelse:)

domens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen.

(Föreslagen lydelse:)

*framkallad genom inverkan av oorganiskt ämne*, inom tio år före dagen för sjukdomens yppande varit sysselsatt med arbete i verksamhet, där fara föreligger för sjukdomen.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1950 men skall icke äga tillämpning i fråga om yrkessjukdom, som icke omfattas av förut gällande lag, därest sjukdomen yppats före nämnda dag, och ej heller beträffande dylik sjukdom, som yppats senare, därest arbetaren icke efter lagens ikraftträdande varit utsatt för inverkan av den art, som framkallat sjukdomen.

---

*Utdrag ur protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t  
Konungen i statsrådet å Drottningholms slott den 3  
februari 1950.*

**Närvarande:**

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON,  
VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE,  
ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och inrikesdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *ändring i yrkessjukdomsförsäkringslagen* samt anför.

**Inledning.**

Enligt lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar skall den, som enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete är försäkrad för skada till följd av olycksfall i arbete, anses försäkrad även för vissa yrkessjukdomar. Ersättning i anledning av dylik sjukdom utgår enligt i huvudsak samma grunder som för olycksfall i arbete.

Yrkessjukdomsförsäkringslagen innehåller ej någon allmän bestämmelse om rätt till ersättning vid sjukdom, som orsakats av den försäkrades arbete; lagen har i stället en förteckning över fall, som berättiga till ersättning. I denna förteckning, som är intagen i 1 §, angivas såsom ersättningsbara sjukdomar dels — i paragrafens första stycke — yrkessjukdomar, som uteslutande eller till övervägande del framkallats genom inverkan av vissa uppräknade giftiga ämnen eller viss strålning, dels ock — i andra stycket — vissa närmare angivna sjukdomar, därest de uteslutande eller till övervägande del orsakats av den försäkrades arbete. Bakom denna avgränsning av de ersättningsbara sjukdomarna ligger tanken, att försäkringen bör omfatta endast sådana sjukdomar, vilkas uppkomst lätt kan ledas tillbaka till arbetet eller därmed sammanhängande förhållanden.

Denna principståndpunkt har man sedan icke frångått vid de ändringar, som tid efter annan företagits i lagen (nr 335/1930; 384/1936; 211/1938; 226/1944 och 187/1949) och därvid har området för de ersättningsbara sjukdomsfallen vidgats genom att lagens nyssnämnda förteckning i olika avseenden kompletterats.

Sedan fråga uppkommit om ytterligare utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringslagens tillämpningsområde, nämligen beträffande dels manganförgiftning, dels lungsjukdom, framkallad genom inverkan av hårdmetall-

damn, och dels hudsjukdom, orsakad av konsthartslim, tropiska träslag eller vissa cellulosa-preparat, anhåller jag nu att få upptaga denna fråga till behandling.

### Framställningar och förslag.

#### *Manganförgiftning.*

I skrivelse den 13 september 1947 anhöll *Elektriska svetsningsaktiebolaget* — under uppgift att två hos bolaget anställda arbetare, som vid arbete med pulvrisering av manganjärn drabbats av förgiftning, icke ansetts berättigade till ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen — att Kungl. Maj:t ville vidtaga sådana åtgärder att sjukdomen manganförgiftning bleve ersättningsgill enligt lagen.

Sedan yttrande i ärendet inforrats från *statens institut för folkhälsan*, anförde institutet i utlåtande den 10 februari 1948 bl. a.

Manganförgiftning anses i den vetenskapliga litteraturen vara en sällsynt sjukdom, som förekommer bland arbetare, exponerade för mangan vid vissa arbetsprocesser, särskilt malning, anrikning och annan bearbetning av manganmalmer, framställning av mangandioxid (brunsten) och av kaliumpermanganat samt tillverkning av torrbatterier. Vidare lära fall av manganförgiftning förekomma vid tillverkning och bearbetning av manganstål samt inom färgindustrien. Mangan inkommer i organismen huvudsakligen i dammform via andningsvägarna samt i någon grad även via digestionskanalen. Då mangan förekommer i smält tillstånd kan det även inhaleras i ångform. Det utsöndras via tarmkanalen och till mindre del med urinen.

Manganarbetare anses predisponerade för luftvägsinfektioner, särskilt lunginflammationer, s. k. »manganpneumonier». Kliniskt kan man ej skilja dessa från pneumonier i allmänhet och andra banala luftvägsinfektioner, som ju äro mycket vanligt förekommande. Lungsjukdomar hos manganarbetare synas därför ej böra medtagas i yrkessjukdomsförsäkringslagen, då det är omöjligt att i det enskilda fallet avgöra manganets betydelse för sjukdomens uppkomst.

Manganförgiftning i egentlig bemärkelse är en kronisk, långsamt progredierande organisk nervsjukdom. Den är sällsynt och orsakas av manganets skada å centrala nervsystemet. Om en person, som bevisligen är exponerad för mangan, sjuknar i en organisk nervsjukdom av denna typ, så är möjligheten att sjukdomen orsakats av mangan primärt mycket stor och dessutom finnas gentemot andra organiska nervsjukdomar vissa differentialdiagnostiska symptom, som i allmänhet kunna säkerställa diagnosen. De två yrkessjukdomsfall, som angivits av Elektriska svetsningsaktiebolaget, ha uppvisat den nyss beskrivna bilden av manganförgiftning. Med hänsyn till det sagda föreslår institutet att endast kronisk manganförgiftning intages i lagen och alltså icke de s. k. manganpneumonierna.

Medicinalstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, socialvårdskommittén, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige och Socialförsäkringsbolagens förening ha härefter yttrat sig i ärendet.

*Försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, socialvårdskommittén, Svenska arbetsgivareföreningen och Socialförsäkringsbolagens förening* tillstyrka, att kronisk manganförgiftning upptages bland de enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen ersättningsberättigande sjukdomarna.

*Landsorganisationen* tillstyrker, att manganförgiftning införes i lagen utan begränsning till kronisk sådan förgiftning. *Medicinalstyrelsen* uttalar, att mangan borde upptagas såsom giftigt ämne i 1 § första stycket i yrkessjukdomsförsäkringslagen, varigenom bl. a. ersättning för kronisk manganförgiftning kunde medgivas.

*Riksförsäkringsanstalten* hänvisar i sitt yttrande till ett av docenten, medicine doktorn Torsten Bruce avgivet utlåtande, vari bl. a. anföres.

Ur medicinsk synpunkt äro förhållandena så kända, att ytterligare utredning knappast erfordras för att klarlägga frågan. Den s. k. manganpneumonien är emellertid en sjukdom, som icke kan skiljas från likartade sjukdomar, där arbetarna ej exponerats för mangan. I de enskilda fallen låter det sig knappast göra att bland manganarbetare skilja mellan »vanlig» pneumoni och »manganpneumoni». Att avgöra, huruvida sjukdomen uteslutande eller till övervägande del orsakats av mangan, blir således en mycket vansklig fråga.

Den kroniska manganförgiftningen med förändringar i centrala nervsystemet har en symptomflora, som är tämligen karakteristisk, och som utan större svårighet kan avgränsas från andra sjukdomstillstånd. Från medicinsk synpunkt kan hinder ej anses föreligga att uppfatta kronisk manganförgiftning som yrkessjukdom i lagens mening.

*Försäkringsrådet* förordar, att sjukdomen införes i lagen under beteckningen »skada å nervsystemet till följd av manganförgiftning».

*Socialvårdskommittén* yttrar, att kronisk manganförgiftning vore en yrkessjukdom av allvarlig beskaffenhet, som syntes med tillräcklig grad av säkerhet kunna särskiljas från andra sjukdomstillstånd. Förutsättning torde därför enligt hittills tillämpade principer föreligga att inordna sjukdomen under lagen. Den inom kommittén pågående översynen av ifrågasvarande lagstiftning borde icke utgöra hinder för en sådan utvidgning av lagen.

Vad angår den tid, inom vilken sjukdom för att vara ersättningsbar enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen skall ha yppats efter det vederbörande lämnat den farliga verksamheten, framhåller *riksförsäkringsanstalten*, att när den kroniska manganförgiftningen i vissa fall torde kunna yppas först efter lång tid, ifrågasvarande tid borde angivas till tio år, i likhet med vad som gäller i fråga om silikos och vissa andra yrkessjukdomar.

#### *Hårdmetalldammlunga.*

I skrivelse den 20 januari 1949 till Kungl. Maj:t har *Svenska metallindustriarbetareförbundet* anført bl. a. följande: Vid Fagersta bruks aktiebolag finnes en särskild verkstadsavdelning för tillverkning av hårdmetall,

därvid pulver av olika ämnen pressades och sintrades. Flera vid denna arbetsplats sysselsatta arbetare hade drabbats av en lungsjukdom som liknade silikos, en arbetare så svårt att han sedermera avlidit. Under åberopande av ett av föreståndaren för den yrkeshygieniska avdelningen vid statens institut för folkhälsan, professor Sven Forssman, avgivet utlåtande hemställde förbundet, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om sådan lagändring att yrkessjukdomsförsäkringslagen komme att omfatta även denna yrkessjukdom.

Samma yrkande har i skrivelse den 23 mars 1949 till Kungl. Maj:t framställt av fru *Astrid Pettersson i Stockholm*, som i skrivelsen uppgivit att hennes man avlidit på grund av lungsjukdom, ådragen under arbete vid Aktiebolaget Lumalampans hårdmetallavdelning.

Det åberopade av professor Forssman avgivna utlåtandet innehåller i huvudsak följande.

Det hårdmetalldamm, varom här vore fråga, innehölle volframkarbid, titankarbid och metallisk kobolt. Genom inandning av dammet yppade sig en sjukdom, som kunde nedsätta arbetsförmågan för längre tid. Sjukdomen yttrade sig väsentligen i andfåddhet, särskilt vid ansträngning, samt i vissa röntgenförändringar av lungorna. Bland de omkring 40 arbetare, som vid Fagersta bruk utsatts för inandning av hårdmetalldamm, hade förekommit 4 fall av ifrågavarande sjukdom. Vid en amerikansk undersökning inom liknande industrier hade man bland 1 800 anställda funnit 11 fall av sjukdomen. I de amerikanska fallen hade sjukdomsbesvären yppats efter 10 månaders till 10 års utsättning för dammet. Sjukdomen syntes kunna avgränsas från tuberkulos, Morbus Schaumann samt stendammlunga (silikos) och andra hittills kända dammsjukdomar. Att det här rörde sig om en yrkessjukdom, orsakad av inandad hårdmetalldamm, finge anses tillfredsställande klarlagt genom erfarenheterna från Sverige och Amerika. Vilken komponent i hårdmetalldammet, som orsakade sjukdomen, vore däremot ännu icke klarlagt.

Över förbundets framställning ha efter remiss utlåtanden avgivits av medicinalstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, statens institut för folkhälsan, socialvårdskommittén, Socialförsäkringsbolagens förening, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige.

*Riksförsäkringsanstalten* och *Socialförsäkringsbolagens förening* äro av den uppfattningen, att en ändring i yrkessjukdomsförsäkringslagen i yrkat hänseende icke borde vidtagas utan ytterligare utredning.

*Medicinalstyrelsen, försäkringsrådet, statens institut för folkhälsan, socialvårdskommittén, Svenska arbetsgivareföreningen* och *Landsorganisationen* anse hinder icke möta mot att yrkessjukdomsförsäkringslagen redan nu göres tillämplig å ifrågavarande sjukdom.

Till utveckling av sin mening framhåller *riksförsäkringsanstalten*, att det sjukdomsframkallande ämnet i dammet ännu ej vore känt och att några mera fullständiga uppgifter ej föreläge vare sig beträffande sjukdomsfrekvensen eller de verksamhetsformer, där arbetarna utsattes för risk att

ådraga sig sjukdomen. Damm av andra metaller kunde även innebära fara för lungsjukdom. Enligt anstaltens mening borde därför en mera allsidig utredning företagas, innan ståndpunkt toges till frågan om en utvidgning av lagen kunde ske med hittills tillämpade principer för dess utformning. Det borde ankomma på arbetarskyddsstyrelsen och statens institut för folkhälsan att verkställa utredningen, som emellertid icke syntes böra igångsättas innan socialvårdskommittén i samband med sin allmänna översyn av yrkessjukdomsförsäkringslagen övertog, huruvida andra grunder än de nu gällande borde tillämpas rörande ersättningsrätt för yrkessjukdomar. Ehuru riksförsäkringsanstalten således helst såge, att ytterligare utredning verkställdes, ville den dock icke ställa sig avvisande mot att redan nu en begränsad utvidgning av lagen ägde rum till att omfatta ifrågasvarande hårdmetallskada.

*Socialförsäkringsbolagens förening* uttalar, att många viktiga omständigheter i samband med sjukdomen ännu vore outredda, och föreslår därför, att metallindustriarbetareförbundets skrivelse blott överlämnades till socialvårdskommittén för att av denna behandlas i samband med dess översyn av olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna.

Häremot framhåller emellertid *socialvårdskommittén*, att dess utredning icke borde utgöra hinder för den föreslagna utvidgningen av yrkessjukdomsförsäkringslagen. Kommitténs utredning hade ännu ej fortskridit så långt, att det kunde bedömas i vad mån densamma komme att föranleda förslag om ändringar beträffande denna lags tillämpningsområde. Eftersom ifrågasvarande lungsjukdom vore en yrkessjukdom av allvarlig beskaffenhet, som syntes kunna med tillräcklig grad av säkerhet särskiljas från andra sjukdomstillstånd, föreläge enligt kommitténs mening förutsättningar för att med hittills tillämpade principer för avgränsningen av de ersättningsbara sjukdomarna inordna sjukdomen under yrkessjukdomsförsäkringslagen.

Beträffande frågan hur en utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringslagen i förevarande hänseende bör genomföras äro meningarna i viss mån delade i remissyttrandena.

*Medicinalstyrelsen* ifrågasätter om en lagändring verkligen över huvud vore nödvändig för att bereda ersättning för hårdmetallskadorna. Dessa relativt sällsynta lungskador vore av liknande typ som de av stendamm förorsakade skadorna, å vilka yrkessjukdomsförsäkringslagen vore tillämplig, och kunde måhända genom beslut av försäkringsrådet analogivis hänföras under sistnämnda skador. Medicinalstyrelsen fortsätter.

Därest lagändring anses erforderlig, vill styrelsen anföra, att med den utformning lagen för närvarande har samt med hänsyn till att det ämne, som orsakat lungförändringarna, ännu ej är känt, något »ämne» svårigen kan upptagas i lagens första paragrafs första stycke såsom ersättningsberättigande orsak. »Hårdmetalldamm» synes ej heller vara en tillräckligt preciserad benämning. Nya tekniska rön kunna väntas medföra, att de ämnen och grupper av ämnen, som ingå i hårdmetall, bliva växlande. Det torde där-



för sannolikt bli synnerligen svårt att fastställa gränsen mellan hårdmetall och åtskilliga andra inom industrin använda ämnen.

För övrigt synes anledning icke föreligga att begränsa de fall, vari ersättning bör utgå, till sådana, där skadan förorsakats av hårdmetall. Förutom genom stendamm torde liknande lungskador, t. ex. s. k. järnlunga, kunna uppkomma genom inverkan av andra metaller än hårdmetall samt av metalloider. Medicinalstyrelsen vill därför ifrågasätta, huruvida icke en lagändring lämpligen borde genomföras genom att i första paragrafen andra stycket av lagen infördes en punkt 10) av följande lydelse: »dammlunga, som framkallats genom inverkan av arbete med sten, metall eller metallöid».

En följd av en dylik ändring är att ämnet »stendamm» i första stycket av nämnda paragraf bör utgå.

Även *statens institut för folkhälsan* är inne på tanken att utvidgningen av lagen ej bör begränsas till de fall, då lungskada orsakats av hårdmetalldamm. Institutet förordar, att alla fall där metallöidamm orsakat pneumokonios (dammlunga) måtte innefattas i lagen, eftersom det vore att förvänta att andra metaller i pulverform framdeles komme att tagas upp till industriell bearbetning. Inandning av ett flertal öidamm av metaller kunde nämligen giva lungskador, och i ett antal av dessa uppkomme röntgenologiska förändringar av typen dammlunga. Dessa kunde i regel ej röntgenologiskt differentieras med hänsyn till skilda metallöidamm, medan däremot differentialdiagnosen gentemot andra lungsjukdomar såsom lungtuberkulos, Morbus Schaumann och silikos i flertalet fall kunde göras, om hänsyn toges ej blott till röntgenbilden utan även till sjukdomssymptom och exposition.

*Försäkringsrådet* och *riksförsäkringsanstalten* förorda, att — med hänsyn till ovissheten om vilka faktorer som orsaka ifrågavarande sjukdom — sjukdomen upptages i lagen under benämning »hårdmetallunga». *Svenska arbetsgivareföreningen* intager i sak samma ståndpunkt.

*Landsorganisationen* anser, att hårdmetallöidamm bör upptagas i lagen såsom ett sjukdomsframkallande ämne.

Beträffande den tid, som enligt lagen längst må förflyta från det den sjuke senast var i farligt arbete och till dess sjukdomen yppas för att ersättningsrätt skall föreligga, yttrar *riksförsäkringsanstalten*, att eftersom hårdmetallunga syntes kunna yppas även sedan mer än ett år förflutit efter det vederbörande lämnat den farliga verksamheten, sjukdomen i förevarande hänseende borde jämnställas med de yrkessjukdomar, för vilka ifrågavarande tid bestämts till tio år.

#### *Hudsjukdomar orsakade av konsthartslim m. m.*

Yrkessjukdomsförsäkringslagens metod att avgränsa de ersättningsbara sjukdomarna medför, att ersättning på grund av yrkeshudsjukdom f. n. utgår endast i begränsad omfattning. Detta förhållande påtalades i december 1946 av *statens institut för folkhälsan* i en framställning till Kungl. Maj:ts, vari — under hänvisning till en å institutets yrkeshygieniska avdelning den

21 november 1946 i ämnet upprättad promemoria — hemställdes om vidgad ersättningsrätt i detta hänseende. I nämnda promemoria framhölls bl. a., att de ökade kunskaperna angående hudsjukdomarna gjorde det möjligt att med fullt tillfredsställande bevisning återföra ett flertal av dessa sjukdomar till orsaksmoment i arbetet — fall där den yrkesskadade med den nuvarande lagens formulering vore utesluten från rätt till ersättning. Enligt de erfarenheter, som vunnits å den yrkeshygieniska avdelningen, kunde såsom exempel på dylika fall nämnas hudskador orsakade av bl. a. konsthartser och terpentin. Principen att endast sådana hudsjukdomar, som orsakats av vissa uppräknade skadliga ämnen, skulle vara ersättningsbara borde slopas; och lagen borde omarbetas så att ersättning kunde erhållas för alla hudsjukdomar, som uteslutande eller till övervägande del orsakades av arbetet. I promemorian anfördes vidare.

Yrkeshudsjukdomarna skulle allmänt kunna definieras som sjukliga tillstånd i huden förorsakade av kemiska, mekaniska, termiska och aktiniska (strål-)skador samt infektioner ådragna i arbetet. Vad strålskadorna beträffar äro de redan kompenserade enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Termiska och mekaniska hudskador kunna i de flesta fall räknas som olycksfall i arbete och ersättas enligt olycksfallsförsäkringslagen. De ur försäkringssynpunkt viktigaste yrkeshudsjukdomarna äro emellertid de, som förorsakas av kemiska ämnen. Dessa skador motsvaras i stort sett av s. k. dermatiter och eksem och kunna orsakas dels genom ämnets ifråga primärt hudretande egenskaper, dels genom dess eventuella tendens att framkalla överkänslighetsreaktion och eksem i huden. En del av de av primärt hudretande ämnen förorsakade hudskadorna ha typen av olycksfall i arbete, d. v. s. ha uppkommit i anslutning till en relativt kortvarig inverkan av ämnet ifråga. Olycksfallsförsäkringslagens definition på frätande och retande ämnen gör dock ej denna typ av skador rättvisa, emedan lagens begrepp etsande och frätande ämnen ej innefattar alla s. k. primärt hudretande ämnen. En obetydlig korrigerings av olycksfallsförsäkringslagens ordalydelse, innebärande att lagen även skulle omfatta etsande, frätande och i övrigt hudretande ämnen eller ett förtydligande av lagens tolkning av denna innebörd, vore tillräcklig för att få rättelse härutinnan. Påpekas bör i detta sammanhang, att icke så få av de i arbetet uppkomna eksemen likaledes kunna uppstå i anslutning till en relativt kortvarig exposition för ett »eksemfarligt» ämne. Dessa eksemskador debutera dock först efter en viss inkubationstid på en eller ett par veckor. Lämpligast vore dock om denna typ av eksemskador ej räknades som olycksfall i arbete utan som yrkessjukdom. Skulle emellertid en ändring av yrkessjukdomsförsäkringslagen icke medföra, att alla hudskador, som uppkommit på sådant sätt, falla under denna lag, bör på ovan angivet sätt möjlighet givas till ersättning enligt lagen om olycksfall i arbete.

Beträffande den vanligaste gruppen av yrkeshudsjukdomar, yrkeseksem, måste man givetvis även vid en omredigering av yrkessjukdomsförsäkringslagen i syfte att utvidga den till att omfatta samtliga yrkeshudsjukdomar fasthålla vid kravet, att ersättning för eksemet endast skall kunna erhållas om orsaken till eksemet utan större svårighet och med övervägande sannolikhet kan härledas från den skadades yrkesarbete eller därmed sammanhängande förhållanden.

De kriterier, som skola fordras för diagnosen yrkeseksem, äro i korthet följande: En bestyrkt sjukhistoria som visar, att patienten ifråga ej tidigare haft någon eksemsjukdom av likartad typ samt att eksemsjukdomen uppkommit i anslutning till eller efter en godtagbar inkubationstid följande på en exposition för något ämne eller arbete, som erfarenhetsmässigt eller med övertvägande grad av sannolikhet kan vara skadligt för huden. Har även annan med likartat arbete sysselsatt personal ådragit sig en liknande hudsjukdom, ökar sannolikheten för diagnosens riktighet, liksom i de fall sjukhistorien visar, att hudåkomman förbättras, när patienten är borta från arbetet och försämras, då arbetet återupptages. Hudåkommans typ och lokalisation är även av stor vikt för bedömandet av diagnosen. Sjukhistorien, hudåkommans lokalisation och typ är i många fall tillräcklig för diagnosen yrkeshudsjukdom och utgöra de fakta på vilka diagnosen av de s. k. toxiska eksemen grunda sig, d. v. s. de eksemliknande hudförändringar som uppkomma vid mer eller mindre långvarig inverkan på huden av t. ex. alkalier eller fettlösningsmedel.

Vid diagnostiken av de allergiska eksemen, d. v. s. de eksem som äro beroende på överkänslighet mot något visst ämne, utgör vidare det s. k. funktionella hudprovet, kritiskt bedömt, en värdefull undersökningsmetod. Detta prov utföres i princip så, att det som eksemorsak misstänkta ämnet på lämpligt sätt bringas i kontakt med huden i avpassad koncentration och under viss tid. Förefinnes en överkänslighet för ämnet ifråga reagerar patientens hud på själva provstället under bilden av ett eksem. Har man med ett dylikt prov konstaterat att en person med misstänkt yrkeseksem är överkänslig för ett visst ämne och att personen ifråga i sitt arbete exponeras för detta ämne samt att hudåkomman uppträtt i samband med dylik exposition, är all rimlig bevisning för handen för diagnosen yrkeshudsjukdom. Tyvärr lyckas man dock ej alltid avslöja det eksemorsakande ämnet och man måste även räkna med, att trots att det skadliga ämnet prövats på adekvat sätt, det funktionella hudprovet tillfälligtvis kan utfalla med negativt resultat även vid en allergisk yrkeshudsjukdom. Man bör dock strängt upprätthålla kravet på godtagbar bevisning, trots vetskapen om att kanske ej i så få fall en del yrkeshudsjukdomar till följd härav löpa risken att ej kunna bliva kompenserade.

Med anledning av folkhälsoinstitutets framställning uppdrog Kungl. Maj:ten den 17 januari 1947 åt institutet att utreda frågan om behovet av en utvidgning av yrkeshudsjukdomsförsäkringslagens tillämpningsområde beträffande hudsjukdomarna samt avgiva förslag till lagstiftningsåtgärder.

I en den 29 april 1948 till socialvårdskommittén avlåten skrivelse anhöll *Svenska träindustriarbetareförbundet*, att kommittén vid sin översyn av yrkeshudsjukdomsförsäkringslagen skulle beakta, att förekomsten av hudsjukdomar, orsakade av konsthartslim, tropiska träslag och cellulosa-preparat vore av sådan omfattning och art att de som drabbades därav borde få ersättning enligt lagen. För att få närmare uppgifter om omfattningen av dessa sjukdomar inom förbundets verksamhetsområde hade förbundet låtit från sina avdelningar inhämta uppgifter om hithörande sjukdomsfall, som inträffat under åren 1946 och 1947. Därvid hade inrapporterats 118 fall, som orsakats

av konsthartslim av olika slag, och 47 fall av sjukdom, orsakad av tropiska träslag, såsom teak, mahogny, citronträ, belgisk alm, zebrano och jakaranda. Vidare hade det förekommit 15 fall, där orsaken uppgivits vara olika cellulosapreparat, såsom cellulosalack, cellulosaörtning, slipolja och kristallolja. Läkarevård hade måst anlitas i 129 fall. Sammanlagt hade sjukdomsfallen medfört förlust av 2 040 arbetsdagar. Hudsjukdomarna, som till övervägande del syntes ha varit lokaliserade till händer, ansikte och armar, hade i allmänhet varit av övergående karaktär. Återfall hade förekommit i 9 fall, och i 15 fall hade den skadade på läkares inrådan bytt arbete. Beträffande 4 fall hade de lim och träslag, som förorsakat hudsjukdomar, av förbundet insänts till statens institut för folkhälsan för undersökning. Härvid hade konstaterats, att hudåkommorna vad anginge limmet förorsakats av det däri ingående formalinet och att beträffande tropiska träslag de hälsofarliga ämnena syntes vara terpentiner, hartser och olika oljor.

Sedan *socialvårdskommittén* — som fann att frågan huruvida förutsättningar föreläge för en omedelbar utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringslagen med avseende å dessa hudsjukdomar undandroge sig kommitténs bedömande — överlämnat förbundets framställning till socialdepartementet, infordrades yttrande i ärendet från statens institut för folkhälsan.

I utlåtande den 17 januari 1949 erinrade *statens institut för folkhälsan* om att de konsthartslim, som huvudsakligen förorsakat hudskador, framförallt syntes vara formalinhartser med formalinet som viktigaste eksemgivande faktor, medan de tropiska träslag, som uppgivits ha föranlett hudåkommor, varit av en mängd olika typer. Såväl formalin som tropiska träslag hade länge varit kända som tämligen vanlig orsak till olika eksem, vilka oftast brukade vara av allergisk natur. De cellulosapreparat, som uppgivits medföra hudsjukdom, hade varit av flera slag, vilka samtliga kunde förorsaka eksem som emellertid vanligen icke vore allergiska. I utlåtandet anföres vidare bl. a.

Av de i förevarande fall aktuella yrkeshudsjukdomarna äro de som förorsakats av konsthartslim och tropiska träslag i allmänhet s. k. allergiska kontakteksem. Här föreligger möjlighet, att genom s. k. funktionella hudprov konstatera huruvida en överkänslighet mot ifrågavarande preparat föreligger eller icke. Detta innebär, att man med hög grad av sannolikhet kan återföra yrkeshudåkomman till ett visst skadligt ämne, som arbetaren kommer i kontakt med i sitt arbete. Beträffande eksemskador av »cellulosapreparat» äro dessa i allmänhet icke av allergisk natur utan av typen »toxiskt eksem». Här föreligger inte, som vid de allergiska eksemen, samma strikta bevismöjligheter visavi ett bestämt skadligt ämne men orsakssammanhanget med yrkesarbetet är dock ofta relativt lätt att klarlägga.

Yrkeshygieniska avdelningen har vid flera tillfällen under senare år haft anledning att sysselsätta sig med förekomsten av yrkeshudsjukdomar inom träindustrin och bl. a. genom besök på olika arbetsplatser och konferenser med representanter för träindustriarbetareförbundet. Förra avdelningsföreståndaren, professor G. Rundberg, har gjort en ingående sammanställning av in- och utländska erfarenheter beträffande eksem av tropiska träslag. Det

torde tillhöra sällsyntheterna att denna form av eksem förvärfvas utom arbetet.

En mängd analyser av konsthartslim har visat, att för närvarande formalinhartserna äro de mest aktuella. I några fall ha analyserna kunnat kompletteras med hudtestning av vederbörande arbetare, varvid man kunnat konstatera att allergisk hudreaktion mot formalin förelegat. På senare år ha konsthartser alltmer börjat användas i olika föremål till allmänt bruk, varför man måste räkna med att formalinöverkänslighet även kan förvärfvas utom arbetet. Med hänsynstagande till övriga omständigheter vid eksemets uppkomst, torde det dock ej möta alltför stora svårigheter att bedöma orsakssammanhanget med yrket.

Det förtjänar i detta sammanhang att påpekas, att motsvarande danska yrkessjukdomsförsäkringslag (4 juli 1946) har, som ersättningsbara, upptagna kroniska och kroniskt recidiverande hudsjukdomar bl. a. framkallade av exotiska träslag, konsthartser samt terpentinolja och andra lösnings- och förtunningsmedel.

Under åberopande av det anförda tillstyrkte institutet att träindustriens här aktuella yrkeshudsjukdomar vid en omarbetning av yrkessjukdomsförsäkringslagen ineffattades i denna men att lagändringen borde följa de riktlinjer, som uppdragits i yrkeshygieniska avdelningens i det föregående omnämnda promemoria angående yrkeshudsjukdomarnas inordnande under lagen.

I ett av *riksförsäkringsanstalten* i samråd med *medicinalstyrelsen* den 12 februari 1949 avgivet utlåtande i ärendet framhålles, att under beteckningarna konsthartslim och cellulosaapreparat dolde sig ett stort antal ämnen och ämnesgrupper, som användes i en sådan mångfald skiftande verksamheter och arbetsformer — även utan samband med yrkesutövning — att det för närvarande icke kunde avgöras, huruvida och i vad mån här ifrågakommande sjukdomar utan större svårighet kunde ledas tillbaka till arbetet eller därmed sammanhängande förhållanden. Med hänsyn härtill funne sig ämbetsverken icke kunna förorda, att dessa sjukdomar redan nu inbegreps under yrkesjukdomsförsäkringslagen. Denna fråga syntes böra prövas i samband med den allmänna utredning angående hudsjukdomarna, som uppdragits åt statens institut för folkhälsan. I fråga om hudsjukdomar, framkallade av tropiska träslag, tedde sig förhållandena annorlunda. Dessa träslag utgjorde en speciell och avgränsad substansgrupp. De vore sedan länge kända för att kunna framkalla hudsjukdomar, men såvitt bekant hade dessa sjukdomar hittills förekommit i ringa utsträckning i vårt land. Stoffet av dylika träslag kunde hos vissa arbetare orsaka inflammation i huden, s. k. dermatit. Understundom uppträdde även liksom i fråga om andra hudskadande ämnen inflammatorisk retning av andnings- och matsmältningsorganens slemhinnor och ögonens bindehinnor. Hos en del arbetare ökades organismens känslighet till en sådan grad, att de ånyo insjuknade vid varje återupptagande av arbetet med det speciella träslag, som orsakat

hudåkomman. Sjukdomsorsaken läte sig i regel fastställas genom hudfunktionsprov. Några större svårigheter att bedöma frågan om samband mellan sjukdom och arbete torde sålunda icke föreligga. Med hänsyn härtill syntes några hinder icke möta att upptaga sjukdomar framkallade av tropiska träslag bland dem, som berättigade till ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen. Beteckningen »tropiska träslag» borde i så fall lämpligen införas i den i 1 § första stycket upptagna förteckningen över farliga ämnen.

Över träindustriarbetareförbundets framställning och däröver inhämtade utlåtanden ha efter remiss yttranden avgivits av försäkringsrådet, Svenska arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen och Socialförsäkringsbolagens förening.

*Försäkringsrådet* anser de betänkligheter, som medicinalstyrelsen och riksförsäkringsanstalten anfört mot utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringslagen till att omfatta hudsjukdomar, orsakade av konsthartslim och cellulosa-preparat, gälla även i fråga om hudsjukdomar, framkallade av tropiska träslag. Spörsmålet om en utvidgning av lagen i vad den avsåge hudsjukdomar borde därför uppskjutas till dess resultatet av den åt statens institut för folkhälsan anförtrodda utredningen angående hudsjukdomarna förelåge.

Samma ståndpunkt intages av *Svenska arbetsgivareföreningen*.

*Landsorganisationen* och *Socialförsäkringsbolagens förening* finna däremot hinder icke möta mot att i lagen redan nu upptaga sjukdomar, framkallade av tropiska träslag. Föreningen förutsätter därvid att ifrågavarande träslag angåves specifikt botaniskt för undvikande av tvekan, huruvida visst träslag skulle anses såsom farligt ämne eller ej. Frågan om de övriga hudsjukdomarna anse även dessa sammanslutningar böra prövas av folkhälsoinstitutet i samband med dess förutnämnda utredning.

Sedermera har *Statens institut för folkhälsan* på förekommen anledning avgivit ett nytt utlåtande i ärendet. I detta yttrande — dagtecknat den 21 december 1949 — har institutet såsom sin mening uttalat, att lagen borde som yrkessjukdom upptaga hudsjukdom förorsakad av tropiska träslag eller av formalin vid arbete med konsthartslim. Däremot borde cellulosa-preparat icke upptagas i lagen, enär det beträffande dessa ämnen, som vore mångskiftande till sin sammansättning, bleve svårt att i varje enskilt fall fastställa det däri ingående sjukdomsframkallande ämnet.

Över institutets förnyade yttrande har medicinalstyrelsen, försäkringsrådet, riksförsäkringsanstalten, Socialförsäkringsbolagens förening, Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen beretts tillfälle att yttra sig.

*Medicinalstyrelsen* finner liksom tidigare hinder icke möta mot att i lagen

upptaga hudsjukdomar, framkallade av tropiska träslag. Med hänsyn till svårigheterna att avgöra vilket i preparatet ingående ämne, som varit sjukdomsframkallande, anser medicinalstyrelsen däremot att frågan om lagens utvidgning med ämnesgrupperna konsthartslim och cellulosa-preparat borde vila i avbidan på en allmän översyn av lagen.

Försäkringsrådet vidhåller sin i ärendet tidigare uttalade uppfattning samt anför.

Ett godtagande av folkhälsoinstitutets föreliggande förslag i vad avser tropiska träslag och formalin vid arbete med konsthartslim skulle innebära olikställighet i ersättningshänseende vid skilda slag av verksamheter. Sålunda skulle den som drabbats av hudsjukdom, förorsakad av terpentin i annan verksamhet än vid arbete med tropiska träslag — terpentin förmodas vara en av de eksemframkallande faktorerna i de tropiska träslagen — exempelvis måleriarbete, och av formalin i annan verksamhet än vid arbete med konsthartslim icke kunna vara ersättningsberättigad. En sådan ojämnhet skulle kunna undvikas allenast om antalet ämnen, som äro upptagna i 1 § yrkessjukdomsförsäkringslagen, utökades med terpentin (eventuellt vissa slag av terpentin) och formalin (eventuellt formaldehyd). Till detta spörsmål torde man dock ej vara beredd taga ställning, förrän den institutet anförtrodda utredningen angående hudsjukdomar verkställts.

En ledamot av försäkringsrådet (*försäkringsrådet Löfmark*) — som i likhet med majoriteten avstyrker lagstiftning i nuvarande läge — framhåller bl. a. att, därest formalin ansåges böra upptagas i lagen detta syntes böra ske utan någon begränsning till arbete med konsthartslim. Formalin torde kunna förorsaka yrkessjukdom även i annat arbete. Vad som vore skadligt i formalin, torde vara ämnet formaldehyd. Detta ämne kunde måhända förorsaka yrkessjukdom utan att ämnet förekomme i sådant preparat, som betecknades formalin. Det borde övervägas huruvida ej ämnet formaldehyd skulle upptagas i lagen. Därest tropiska träslag infördes i lagen, borde prövas och övervägas, huruvida man icke samtidigt härmed borde upptaga terpentin. Yrkessjukdomar, förorsakade av terpentin, torde vara minst lika vanliga som yrkessjukdomar, förorsakade av tropiska träslag.

Två andra ledamöter av försäkringsrådet (*ledamöterna Lindahl och Sölvén*) ha tillstyrkt lagändring i enlighet med folkhälsoinstitutets ifrågavarande förslag.

Riksförsäkringsanstalten förklarar sig — i likhet med *Socialförsäkringsbolagens förening* — icke kunna frångå sin förut tillkännagivna ståndpunkt i ärendet och hänvisar till en inom riksförsäkringsanstaltens tekniska avdelning upprättad promemoria som innehåller bl. a. följande.

Det nya förslaget om införande i lagen av hudsjukdom, vållad genom formalin vid arbete med konsthartslim, torde icke eliminera utan snarare accentuera de skäl, som tidigare anförts mot att i lagen mera allmänt upptaga hudsjukdom, vållad av konsthartslim. Redan benämningen »lim» vore oklar i fråga om sin räckvidd och definition. En exaktare benämning vore »bindemedel», innefattande plaster och övriga produkter med hithörande

egenskaper. Ej heller benämningen »konsthartser» vore entydig och rik-  
 tigare torde beteckningen »konstplaster» vara. Bindemedel av typen konst-  
 plaster förekomme i en mångfald skiftande verksamhetsgrenar och arbets-  
 former även utan samband med yrkesutövning. Svårigheter kunde uppstå  
 att i konkreta fall avgöra, om det i arbetet förekommande konstplastbinde-  
 medlet innehölle formalin eller ej, dels emedan fantasinamn användes som  
 stundom kunde växla för ett och samma fabrikat, och dels emedan produk-  
 ten kunde vara av utländskt ursprung eller av ett fabrikat, vars exakta  
 sammansättning tillverkaren sökte att väl bevara. Vidare torde det kunna  
 bli svårt att i plasten analytiskt påvisa formalin i fri form, då den — som  
 ofta kunde vara fallet — förekomme i ytterst små mängder. Förutom for-  
 malin finnes i konstplastbindemedlen ämnen eller ämnesgrupper, vilka  
 kunde vara synnerligen eksemgivande. Om vid fall av hudåkomor på en  
 arbetsplats formalinprovet utfölle positivt för en arbetare men negativt för  
 en annan, för vilken orsaken till hudåkomman icke varit formalin utan  
 exempelvis karbamid (urinämne) eller något fenolderivat — i konstplast-  
 bindemedlen vanligen förekommande ämnen som emellertid ej omfattades  
 av lagen — skulle utebliven ersättning för sistnämnda arbetare naturligt nog  
 kunna uppfattas såsom en uppenbar orättvisa. Motsvarande situation kunde  
 uppstå på en arbetsplats, där omväxlande formalin- och icke formalin-  
 haltiga konstplastbindemedel användes.

*Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen* intaga en mot-  
 satt ståndpunkt och förklara sig biträda folkhälsoinstitutets senaste förslag.  
 Enligt den mening, som uttalas av *Svenska arbetsgivareföreningen*, erhö-  
 les härigenom en sakligt motiverad avgränsning av de sjukdomar, om vilka  
 det här vore fråga; och i dessa fall torde man utan nämnvärd svårighet  
 kunna leda sjukdomen tillbaka till yrkesarbetet och därmed sammanhäng-  
 ande förhållanden.

*Landsorganisationen* anför bl. a.

Det väsentliga sjukdomsframkallande ämnet i tropiska träslag torde vara  
 terpentin. Detta ämne ingår ju i en rad andra material och preparat. Så är  
 även fallet med formalin. Folkhälsoinstitutet kommer givetvis att vid sin  
 utredning ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om dessa båda ämnens  
 inbegripande under lagen även i andra sammanhang än nu är i fråga. Någon  
 anledning att med hänsyn därtill anstå med den nu ifrågasatta lagändringen  
 finnes tydligen ej.

### Departementschefen.

Lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar inne-  
 håller ej någon allmän bestämmelse om rätt till ersättning vid sjukdom,  
 som har sin grund i den försäkrades arbete. I stället lämnas i lagen en  
 förteckning över vissa fall, där rätt till ersättning föreligger. I enlighet  
 med vad som förutsattes vid lagstiftningens tillkomst har, allteftersom  
 den industriella utvecklingen fortgått och kunskaperna om yrkessjuk-  
 domarna ökat, denna förteckning kompletterats, varigenom sålunda lagens  
 tillämpningsområde undan för undan utvidgats.



Nu föreligga från skilda håll framkomna förslag att under försäkringen inordna nya yrkessjukdomar, nämligen sjukdom, framkallad genom inverkan av mangan (manganförgiftning), lungsjukdom, framkallad genom inandning av hårdmetalldamm (hårdmetalldammlunga), samt hudsjukdom, som orsakats av konsthartslim, tropiska träslag eller vissa cellulosa-preparat.

Vid remissbehandlingen ha samtliga hörda myndigheter och sammanslutningar tillstyrkt, att sjukdomen manganförgiftning — åtminstone i viss utsträckning — upptages i lagen såsom ersättningsberättigad sjukdom. En utvidgning av lagens tillämpningsområde med avseende å sjukdomen hårdmetalldammlunga har också förordats i flertalet yttranden. Däremot har tveksamhet yppats huruvida de avsedda hudsjukdomarna borde i detta sammanhang föras in under yrkessjukdomsförsäkringen.

Den i ärendet förebragta utredningen synes mig bestyrka, att en ytterligare utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringslagens tillämpningsområde är välmotiverad. En sådan utvidgning synes ock kunna göras utan att man därigenom föregriper resultatet av den översyn av hithörande lagstiftning, varmed socialvårdskommittén är sysselsatt. I det läge, vari yrkessjukdomsförsäkringen nu befinner sig, bör emellertid tillses att man, när lagens ram göres vidare, ej frångår de grunder, på vilka den gällande lagstiftningen vilar. Även om det ur allmänna sociala synpunkter måste anses önskvärt att yrkessjukdomsförsäkringslagen får en såvitt möjligt vid omfattning, anser jag därför att viss försiktighet bör iakttagas vid genomförandet av den nu föreslagna utvidgningen av lagens tillämpningsområde.

Vad då först angår sjukdomen *m a n g a n f ö r g i f t n i n g* medför sådan förgiftning i egentlig bemärkelse en bestående skada å det centrala nervsystemet av allvarlig natur, s. k. kronisk manganförgiftning. En dylik förgiftning — som hittills uppträtt endast i enstaka fall — synes kunna skiljas från andra organiska nervsjukdomar och med hög grad av säkerhet härledas från den skadades arbete. Den som i arbetet utsättes för mangan synes emellertid även kunna bli speciellt mottaglig för olika luftvägsinfektioner, särskilt lunginflammationer, s. k. manganpneumonier. Dessa infektioner lära med nuvarande kunskaper om hithörande spörsmål knappast kliniskt kunna skiljas från andra vanligen förekommande luftvägsinfektioner. Mangans betydelse för sjukdomens uppkomst torde därför i dessa fall ej kunna säkert avgöras.

Med hänsyn till det anförda torde nu endast den kroniska manganförgiftningen böra föras in under försäkringen; en sådan begränsning av ersättningsrätten har också allmänt förordats i remissyttrandena. Härigenom bli således neurotiska besvär av blott akut karaktär hos manganarbetare ej att anse såsom yrkessjukdom i lagens mening. Frågan i vad mån dessa s. k. manganpneumonier böra upptagas i lagen torde få övervägas

av socialvårdskommittén i samband med dess översyn av lagstiftningen på detta område.

Försäkringsrådet har föreslagit, att manganförgiftningen inordnas under försäkringen under benämning skada å nervsystemet till följd av manganförgiftning. Då emellertid termen kronisk manganförgiftning synes vara en vedertagen beteckning anser jag denna vara att föredraga.

Bland arbetare, som vid framställning av hårdmetall inandats damm därav, har under senare år yppats ett antal sjukdomsfall av typen *d a m m l u n g a*, av vilka två fall hittills medfört döden. Ännu synes man ej med säkerhet kunna avgöra vilket eller vilka av de i hårdmetall ingående ämnen, som framkalla de för denna sjukdomstyp karakteristiska lungförändringarna. Såsom vid remissbehandlingen framhållits kunna liknande lungskador förorsakas av damm från olika metaller eller metalloider, därvid i det särskilda fallet en avgränsning av sjukdomen med hänsyn till dammets art svårigen låter sig göra. Däremot torde — om hänsyn toges såväl till röntgenbild och sjukdomssymptom som de förhållanden, under vilka vederbörande utsatts för dammet — hithörande lungskador kunna skiljas från andra lungsjukdomar, t. ex. lungtuberkulos.

Med hänsyn till den omständigheten att hårdmetalldamm samt andra slag av damm kunna framkalla liknande lungskador ävensom till sannolikheten av att metallurgisk bearbetning torde komma att upptagas även av andra ämnen i pulverform än dem som hittills brukat ingå i hårdmetall ha medicinalstyrelsen och statens institut för folkhälsan förordat, att utvidgningen av lagens tillämpningsområde i detta hänseende icke begränsades till hårdmetalldamm. Institutet anser att under försäkringen bör inbegripas alla av metalledamm orsakade fall av dammlunga, medan medicinalstyrelsen synes vilja gå ett steg längre och under försäkringen inordna även de av metalloiddamm orsakade fallen. Att härvid avsetts ej blott metall eller metalloid i ren form utan även föreningar därav är uppenbart.

Jag delar den uppfattningen att man i detta hänseende icke bör begränsa sig till sjukdomar, som framkallats genom inverkan av hårdmetalldamm. Å andra sidan torde det icke vara förenligt med den nuvarande lagens principståndpunkt att utan inskränkning medtaga damm från varje legering eller förening av metall eller metalloid. Under en sådan bestämning skulle inbegripas damm från de flesta ämnen, såväl oorganiska som organiska, vilka sistnämnda ju äro föreningar av metalloiden kol. Och vad de organiska ämnena beträffar kan damm därav alstra lungsjukdomar, som ej behöva ha något samband med vederbörandes arbetsförhållanden. Jag har under hand inhämtat, att medicinalstyrelsen med sitt förslag i denna del ej heller tänkt sig en dylik vidsträckt tillämpning och ej avsett att till försäkringen hänföra lungsjukdom, orsakad av damm av organiska ämnen. Beträffande de av oorganiska ämnen framkallade fallen av dammlunga torde det förhålla sig så, att de kunna tillräckligt tydligt skiljas från

andra lungsjukdomar; och svårigheter lära icke föreligga att i förekommande fall fastställa sambandet mellan sjukdom och arbete.

Jag förordar därför att i lagen såsom ersättningsberättigad sjukdom upptages dammlunga, som framkallats genom inverkan av oorganiskt ämne. Härunder faller uppenbarligen även sjukdom, som framkallats genom inverkan av stendamm. Till följd härav bör det i 1 § första stycket av lagen särskilt upptagna ämnet stendamm utgå. Det torde icke behöva framhållas, att genom denna jämkning ej göres någon ändring med avseende å den nuvarande ersättningsrätten vid stendammlunga.

Yrkessjukdomsförsäkringslagens tillämpning på h u d s j u k d o m a r är en fråga, som vid flera tillfällen tilldragit sig uppmärksamhet; och den gällande lagens metod — enligt vilken en i arbetet ådragen hudsjukdom berättigar till ersättning, endast om det sjukdomsalstrande ämnet finnes upptaget i lagens förteckning — har i olika sammanhang kritiserats. I syfte att få till stånd en utvidgning av lagens tillämpningsområde beträffande hudsjukdomarna har även ifrågasatts, huruvida icke en omläggning av de för lagen grundläggande principerna i detta avseende borde ske. Sedan saken berörts av statens institut för folkhälsan i en framställning till Kungl. Maj:t, erhöll institutet år 1947 i uppdrag att utreda hithörande spörsmål samt avgiva förslag till lagstiftningsåtgärder. Denna utredning har hittills varit av endast förberedande karaktär, men den torde komma att fullföljas inom den närmaste tiden.

Emellertid har frågan om hudsjukdomarnas ställning i detta hänseende nu aktualiserats med anledning av en från träindustriarbetarhåll gjord framställning, vari yrkas att i arbetet ådragna hudsjukdomar, som orsakats av tropiska träslag, konsthartslim och vissa cellulosa-preparat, borde inbegripas under yrkessjukdomsförsäkringslagen.

I sitt yttrande över denna framställning har statens institut för folkhälsan tillstyrkt att — utan att resultatet av den institutet anförtrodda utredningen avvaktades — i lagen såsom ersättningsberättigade sjukdomar upptagas hudsjukdomar, som förorsakats av tropiska träslag eller av formalin vid arbete med konsthartslim. Däremot har institutet avstyrkt framställningen såvitt angår cellulosa-preparaten. Svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen äro av samma mening som folkhälsoinstitutet. Vad övriga remissyttranden beträffar tillstyrkes i flertalet en utvidgning av lagens tillämpningsområde såvitt angår de tropiska träslagen, medan däremot frågan om ett ytterligare fullständigande av yrkessjukdomsförsäkringen anses höra anstå.

För egen del anser jag mig böra biträda det av folkhälsoinstitutet framförda och av arbetsmarknadens huvudorganisationer tillstyrkta förslaget. Utredningen visar att tropiska träslag kunna ge upphov till besvärliga allergiska eksem. Sjukdomsorsaken torde här i regel kunna fastställas genom hudfunktionsprov. Endast i rena undantagsfall torde förekomma

att dessa hudåkommor åsamkas utom arbetet. Med hänsyn till att säker kunskap ännu saknas om de särskilda kemiska ämnen, som orsaka de ifrågavarande sjukliga förändringarna, och då de tropiska träslagen — utan särskild specificering — torde utgöra en tillräckligt väl avgränsad grupp, anser jag dessa sjukdomar böra inrymmas i lagen under beteckningen hudsjukdom, framkallad genom inverkan av tropiska träslag.

Vad konsthartslimmet beträffar framgår att formalin är en viktig eksemgivande faktor men att det ännu ej torde vara fullt klarlagt, om eller i vad mån även andra sjukdomsalstrande beståndsdelar ingå däri. De av formalin orsakade hudskadorna torde — liksom beträffande de tropiska träslagen — oftast vara av allergisk natur; och även här kan hudfunktionsprov komma till användning. Utfallet av ett sådant prov tillika med skadans lokalisering och de förhållanden, under vilka den skadade i arbetet kommit i beröring med det formalinhaltiga ämnet, torde, när det gäller person som i sitt arbete använder konsthartslim, vara tillfyllest för att fastslå sambandet mellan arbete och sjukdom. Formalin ingår å andra sidan i ett flertal andra produkter av skiftande sammansättning, vilka brukas i olika slag av yrkesarbete. Huruvida det även med avseende å dessa fall är möjligt att härleda en uppkommen hudsjukdom till vederbörandes arbete synes ännu ej tillräckligt utrett. Med hänsyn härtill och då överkänslighet för formalin tydligen kan uppstå jämväl utom yrkesarbete synes det riktigtast att, såsom folkhälsoinstitutet föreslagit, begränsa de sjukdomar, som i detta sammanhang böra föras in under försäkringen, till sådana av formalin orsakade hudsjukdomar, som uppkommit vid arbete med konsthartslim. Frågan om en längre gående utvidgning av yrkessjukdomsförsäkringen i detta hänseende torde få bli beroende på ytterligare utredning angående förevarande spörsmål. Anledning att, såsom från något håll ifrågasatts, utbyta den föreslagna benämningen konsthartslim mot annan beteckning synes icke föreligga.

De skäl, som anförts mot att för närvarande under yrkessjukdomsförsäkringen införa även av olika cellulosa-preparat föranledda hudsjukdomar, förefalla mig övertygande. Någon utvidgning av försäkringen i detta hänseende finner jag mig därför ej kunna nu förorda.

Ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen utgår ej, med mindre den skadade varit utsatt för den inverkan, varom fråga är, inom viss tid före det sjukdomen yppats. Denna tid är i regel ett år men är beträffande vissa angivna sjukdomar, bland dem stendammlunga, utsträckt till tio år. Med hänsyn till att såväl manganförgiftning som de nya former av dammlunga, vilka jag nu förordar böra omfattas av lagen, kunna framträda sedan ganska lång tid förflutit från det arbetaren upphört med den verksamhet, vari sjukdomen framkallats, bör denna längre tidrymd gälla även för dessa fall.

Den nu föreslagna utvidgningen av yrkessjukdomsförsäkringslagen bör

träda i kraft den 1 juli 1950. Eftersom det gäller ändrade bestämmelser beträffande en obligatorisk försäkring, bekostad av arbetsgivarna, bör lagändringen icke göras tillämplig å sjukdomsfall, som yppats före dess ikraftträdande.

Föredragande departementschefen hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över ett inom socialdepartementet upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar*, av den lydelse bilaga<sup>1</sup> till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

*Einar Herlitz.*

---

<sup>1</sup> Denna bilaga, som överensstämmer med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här utelämnats.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 27 februari 1950.*

**Närvarande:**

justitieråden GEIJER,  
LECH,  
regeringsrådet QUENSEL,  
justitierådet BECKMAN.

Enligt lagrådet den 17 februari 1950 tillhandakommet utdrag av protokoll över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 3 februari 1950, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkessjukdomar*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av chefen för socialdepartementets rättsavdelning, hovrättsrådet Y. Samuelsson.

*Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.*

Ur protokollet:

*Bengt Larson.*

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 3 mars 1950.*

**Närvarande:**

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie- och inrikesdepartementen anmäler t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Andersson, lagrådets den 27 februari 1950 avgivna utlåtande över det den 3 februari 1950 till lagrådet remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 juni 1929 (nr 131) om försäkring för vissa yrkesjukdomar* och hemställer, att förslaget, som av lagrådet lämnats utan anmärkning, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdna hemställan förordnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Olof Särnmark.*